Marian Leśniczuk
WARSZTAT KONSERWACJI ORGANÓW
ul. Siedlecka 76, 08-108 Korczew
marles.organy@interia.pl
NIP: 821-171-03-17

1985

Marian Leśniczuk – tel. 661 237 632
Paweł Leśniczuk – tel. 665 377 592

Ekspertyza stanu zachowania
oraz
Program prac konserwatorsko-rekonstrukcyjnych
przy zabytkowych organach
w kościele parafialnym p.w. Narodzenia NMP
w
Wieliczkach

ul. Lipowa 26, 19-404 Wieliczki

Korczew 2025

I. Opis organów

W dn. 18 października 2025 r. na zaproszenie ks. proboszcza Adama Konopko dokonaliśmy oględzin instrumentu organowego, znajdującego się na chórze muzycznym kościoła parafialnego p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Wieliczkach.

Nad wejściem głównym do kościoła, za pomieszczeniem pod wieżą, na emporze chórowej ustawiony jest instrument organowy 14-głosowy o dwóch manuałach i pedale, ujęty szafą wraz z prospektem. System gry – pneumatyczny, system registrowania - pneumatyczny, wiatrownice manuałów i pedału stożkowe. Opisywany instrument został zbudowany przez organmistrza Carla Novaka z Królewca w 1902/08 roku, później przebudowany przez niego samego.[1] Instrument ustawiono wykorzystując pozostałe ze starszego instrumentu elementy szafy oraz prospekt w stylu neorokokowym z 1792 r. (piszczałki na prospekcie są nieme – niegrające, stanowią element dekoracyjny. Piszczałki te – z blachy cynkowej – pochodzą z początku XX w.). Na prospekcie znajduje się tzw. Zimbelstern – ruchoma gwiazda, obecnie nieczynna.

Fot. 01. Widok ogólny na instrument w trakcie oględzin.

Szafa organów o wymiarach ca (szer., głęb., wys.) 350 x 345 x 350 (cm) jest usytuowana na osi chóru, prospekt symetryczny w stylu neorokoko. Prospekt posiada wieżę środkową (7 piszczałek ustawionych odśrodkowo od największej), dwie wieże boczne (po 7 piszczałek ustawionych tak jak wieża środkowa) oraz dwa pola płaskie usytuowane pomiędzy wieżami (po 14 szt. piszczałek, ustawionych od środka od największej do najmniejszej).

[1] według informacji uzyskanej na miejscu.

Na propekcie znajduje się łącznie 49 szt. piszczałek – są to piszczałki z blachy cynkowej, z pocz. w. XX, niegrające).[2]

Stół gry wbudowany lewobocznie (patrząc od ołtarza), szerokości 130 cm, o zakresie klawiatury manuałów C-f''' (54 klawisze), zakresie klawiatury pedału C-d' (27 klawiszy). Po obu stronach klawiatur manuałów znajdują się w dwóch rzędach włączniki registrowe z drewna, oklejone płytką z tworzywa. Szerokość klawiatur manuałów – 76 cm, dług. okleiny klawiszy 125/47 mm (okleina z tworzywa – celuloid, okleina z frontami). Półtony hebanowe, dług. 70 mm.

Nomenklatura głosów znajduje się na okrągłych szyldach porcelanowych nad włącznikami registrów w stole gry. Pulpit stanowi (po otwarciu) osłona stołu gry.

Fot. 02. Widok ogólny na stół gry.

Traktura gry dwóch manuałów i sekcji pedałowej pneumatyczna, traktura registrowania pneumatyczna. Traktura poprowadzona przewodami ołowianymi i plastikowymi różnej średnicy (Ø 7 mm, 8 mm). Aparat brzmienia organów został rozstawiony na trzech wiatrownicach o wymiarach (dług., szer., grub.): wiatrownica manuału I, siedmiogłosowa 320 x 85 x 25 (cm), wiatrownica manuału II, czterogłosowa 320 x 50 x 22 (cm), wiatrownica pedału, trzygłosowa 320 x 50 x 25 (cm). Wiatrownice usytuowane zostały obok siebie prostopadle do

[2] Prospekt jest starszy, pochodzi z końca XVIII w., został zaadaptowany przez C. Novaka, stanowi spójną część z resztą wyposażenia wnętrza kościoła. W poprzednim instrumencie piszczałki prospektowe były (przynajmniej w większości) grające, ze względów technologicznych przy przebudowie instrumentu na pneumatyczny (pocz XX w.) zrezygnowano z brzmieniowego użycia tych piszczałek, pozostawiając im rolę estetyczną.

prospektu organów w następujący sposób: kolejno od stołu gry znajdują się manuał I, sekcja pedałowa i na nieco wyższym poziomie manuał II.

Pod wiatrownicami znajdują się kondukty wiatrowe z mieszkami (różnej proweniencji, nieoryginalne, przeważają mieszki powojenne wykonane z płótna powleczonego tworzywem/gumą, bardzo miernej jakości).

Aparat brzmienia ustawiony odśrodkowo stronami C, Cs (dolny rejestr klawiatury), w środkowym i górnym rejestrze piszczałki rozstawione od większych na brzegu ku środkowi wiatrownicy. Wysokość stroju nie została określona ze względu na nieczynność organów, nie jest znana również z tego powodu dokładna wysokość ciśnienia w systemie wiatrowym, bezpośrednio wpływającego na wysokość stroju. Aparat brzmienia zawiera piszczałki drewniane (głównie drewno iglaste z elementami drewna twardego) o krytych i otwartych korpusach oraz piszczałki metalowe wykonane z blachy cynkowej oraz z blachy cynowej (tzn. stopu cyny i ołowiu w różnych proporcjach).

Miech pływakowy o wymiarach (dług., szer., głęb.) 240 x 140 x 45 (cm) usytuowany jest z tyłu szafy organów za ścianą, w pomieszczeniu pod wieżą z dzwonami. Obciążenie miechów stanową cegły, płyty betonowe. Miech posiada 1 czerpak klinowy i dźwignię nożną do kalikowania.

Elektrowentylator starego typu, bez kabiny wyciszającej, wolnostojący, ustawiony jest obok miecha pływakowego, w pomieszczeniu za ścianą chórową.

Fot. 03. Miech pływakowy w pomieszczeniu wieży.

Dyspozycja organów[3]:

Manuał I:[4]

–	**Bourdon**	**16'**	*piszczałki drewniane kryte*
–	**Principal**	**8'**	*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*[5]
–	**Gamba**	**8'**	*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*
–	**Gedackt**	**8'**	*piszczałki drewniane/metalowe*
–	**Octava**	**4'**	*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*
–	**Super octava**	**2'**	*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*
–	**Mixtur 2-3 f.**		*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*

Manuał II:[6]

–	**Geigen princip.**	**8'**	*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*
–	**Holflet**	**8'**	*piszczałki drewniane otwarte*
–	**Salicional**	**8'**	*piszczałki metalowe (cynk/cyna) otwarte*
–	**Gedackt**	**4'**	*piszczałki drewniane otwarte*

Pedał:[7]

–	**Subbass**	**16'**	*piszczałki drewniane kryte*
–	**Octavbass**	**8' / [Bassflöte 8']**	*piszczałki drewniane otwarte*
–	**Cello**	**8'**	*piszczałki drewniane/metalowe (cynk) otwarte*

Zakres klawiatur manuałów: C-f''' (54 klawisze), zakres pedału C-d' (27 klaw.). Instrument posiada ponadto połączenia między klawiaturami (Manualcoppel, Pedalcoppel II, I) oraz włączniki kombinacji stałych (Piano, Mforte, Tutti). Aparat Tremolo.

II. Obecny stan zachowania

Od długiego czasu instrument organowy na chórze kościoła parafialnego w Wieliczkach pozostaje nieczynny. Jest to spowodowane zarówno przez naturalne wypracowanie i zużycie materiałów, jak też duże zabrudzenie, działanie szkodników drzewnych oraz niekorzystne warunki klimatyczne w kościele.

---

[3] Nomenklatura głosów została określona przez nas na bieżąco na podstawie oględzin stołu gry, mechanizmu i aparatu brzmienia. Zachowały się jedynie 2 szyldy porcelanowe z nazwami głosów, reszta została rozszabrowana i brak ich w stole gry.

[4] Nazwy głosów manuału I zostały określone na podstawie napisów na wiatrownicy oraz na podstawie oględzin piszczałek.

[5] Z uwagi na trudny dostęp (bez demontażu) i bardzo duże zanieczyszczenie organów, mogą w tym opracowaniu pojawić się pewne nieścisłości. Pełny opis specyfikacji piszczałek poszczególnych głosów będzie możliwy po demontażu aparatu brzmienia i dokładnych oględzinach w warunkach warsztatu organmistrzowskiego.

[6] Zachowały się 2 szyldy porcelanowe: Holflet i Geigen principal, pozostałe nazwy ustalono na podstawie oględzin aparatu brzmienia.

[7] Nomenklaturę ustalono na podstawie napisów na wiatrownicy. Na miejscu głosu Octavbass *de facto* znajduje się głos Fletbass 8', głos drewniany o piszczałkach otwartych.

Przez wiele lat instrument pozostawał bez jakiejkolwiek opieki organmistrzowskiej, oczyszczenie instrumentu przeprowadzano dawno, według informacji uzyskanej na miejscu na pewno dawniej niż 25 lat temu.

Katastrofalny wpływ na stan zachowania organów miały nieuprawnione i szkodliwe ingerencje osób trzecich – część piszczałek (dość znaczna, trudna obecnie do oszacowania, ale można przyjąć w przybliżeniu, że kilkanaście procent), zwłaszcza metalowych została z organów wyjęta i albo ich brakuje, albo zostały uszkodzone. Część zdjętych z wiatrownicy piszczałek została porzucona wewnątrz szafy, trudno uzasadnić dlaczego tak się stało – wygląda to nie na zwykły wandalizm, ale miejscami nawet na świadome niszczenie. Obecnie instrument jest całkowicie wyłączony z gry liturgicznej, od wielu lat używany jest instrument zastępczy, elektroniczny.

W przeszłości opisywane organy kilkakrotnie zapewne poddawane były remontom oraz oczyszczeniu, jednakże obecnie brak jest dokładniejszych informacji na ten temat.[8] Ponadto został jeszcze przed II wojną poddany pewnej przebudowie przez samego budowniczego – C. Novaka.

Dokładny, szczegółowy opis stanu zachowania organów będzie możliwy po całkowitym demontażu organów. Przedstawiona w niniejszym dokumencie ekspertyza stanu zachowania instrumentu została dokonana na podstawie zewnętrznych oględzin poszczególnych elementów organów, sporządzeniu odpowiedniej dokumentacji wstępnej oraz w oparciu o ponad 40-letnie doświadczenie naszego Warsztatu w pracach dotyczących konserwacji organów historycznych.

Po przeprowadzeniu demontażu może okazać się, że niektóre aspekty opracowanego planu działań organmistrzowskich wymagają uściślenia – także ze względu na to, że obecnie nie można organów w normalny sposób uruchomić, przez co przegląd funkcjonowania mechanizmów pneumatycznych jest niemożliwy.

Stół gry:

W stole gry powierzchnie (pokryte politurą) wokół klawiatur manuałów posiadają liczne widoczne uszkodzenia mechaniczne, przetarcia. W substancji drzewnej obudowy stołu gry występują ubytki spowodowane przez szkodniki drzewne. Klawisze całotonowe manuałów posiadają okleinę z celuloidu/tworzywa. Część oklein jest wypracowana, o ogólnie złym wyglądzie estetycznym, z miejscowymi ubytkami powierzchni. Klawisze półtonowe (z drewna hebanowego) w ogólnie dobrym stanie, posiadają niewielkie ślady

[8] Podczas demontażu oraz prac organmistrzowskich należy zwrócić uwagę na przebudowy/naprawy dokonane w czasie, na inskrypcje wewnątrz instrumentu a także być może przeprowadzić kwerendę w archiwum parafialnym. Poszczególne warstwy historyczne obiektu, przebudowy, będzie można opisać w dokumentacji powykonawczej po zakończeniu prac.

wypracowania. Włączniki registrowe (drewno z okleiną z tworzywa podobnie jak klawisze) zanieczyszczone, ze śladami wypracowania i miejscowymi uszkodzeniami, filcowanie wypracowane. Zachowały się tylko 4 z 18 okrągłych szyldów porcelanowych z nomenklaturą głosów oraz nazwami połączeń – reszty szyldów brak. Filcowanie, garnirowanie klawiatur wypracowane, klawiatura manuału II zapada się bardzo głęboko, co świadczy o całkowitym uszkodzeniu filcowania (zapewne zniszczone przez owady). Ława organisty lekko niestabilna, substancja drzewna miejscowo uszkodzona przez owady, dolny szpros łączący nogi ławki w dużej mierze zniszczony/wytarty. Elementy traktury pneumatycznej klawiatury w dużej mierze wypracowane (filcowanie, muterki skórzane, itp.). Mieszki w aparatach pneumatycznych w stole gry wypracowane, z widocznymi uszkodzeniami, bardzo zanieczyszczone.

Ogólne zanieczyszczenie stołu gry – znaczne. Stan zniszczenia materiału drzewnego przez szkodniki drzewne – miejscowy, widoczne perforacje. Występują liczne ubytki mechaniczne w materiale drzewnym. Rozregulowanie mechanizmów stołu gry (klawisze, registry, włączniki, itp.) – duże. Wypracowanie, zniszczenie materiału (filc, skóra, itp.) – znaczne.

Traktura gry i registrowania:

Traktura gry (pneumatyczna) poprowadzona rurkami ołowianymi i rurkami plastikowymi, zanieczyszczona. Większość rurek ołowianych posiada uszkodzenia mechaniczne, zagniecenia. Część rurek trwale uszkodzona, traktura w kilku miejscach jest rozłączona. Mieszki w relaisach wypracowane.

Ogólne zanieczyszczenie – znaczne. Rozregulowanie mechanizmów traktury – znaczne, widoczne liczne uszkodzenia mechaniczne powstałe w czasie niefachowych napraw oraz na wskutek działania osób trzecich wchodzących do wnętrza szafy organów.

Wiatrownice:

Instrument posiada 3 wiatrownice pneumatyczno-stożkowe dla dwóch manuałów i pedału.

Powierzchnia i elementy wiatrownicy zanieczyszczone w dużym stopniu. W materiale drzewnym widać miejscowo ślady i perforacje powstałe na wskutek działania szkodników drzewnych. Materiał uszczelniający (skóra, filc, itp.) w wiatrownicy jest w znacznym stopniu zużyty i wypracowany. Okleiny skórzane stożków najprawdopodobniej są oryginalne – cena stopnia ich zużycia/wypracowania będzie dokonana po demontażu głosów i wiatrownicy w warsztacie organmistrzowskim. Dokładną ocenę stanu destrukcji elementów zewnętrznych (m.in. kloców) przez robactwo drzewne utrudnia duże zabrudzenie i zły dostęp do wnętrza organów (m.in. brak jest ław/chodników serwisowych dla strojenia i obsługi instrumentu).

Mieszki pod wiatrownicami są silnie zanieczyszczone i wypracowane, są to mieszki nieoryginalne, wykonane z materiałów złej jakości, nietrwałych.

Ogólny stan zanieczyszczenia wiatrownicy – znaczny. Stan zaatakowania materiału drzewnego przez szkodniki drzewne – miejscowy[9]. Wypracowanie materiału (skóra, filc, elementy metalowe i drewniane uzbrojenia wewnętrznego wiatrownicy, itp.) – średnie, część z tych materiałów nosi ślady uszkodzeń przez szkodniki (głównie filc).

Aparat brzmienia:

Ocenę stanu zachowania aparatu brzmienia utrudnia duże zabrudzenie, kilkudziesięcioletnie, oprócz kurzu, pajęczyn są to także zabrudzenia powstałe podczas malowania kościoła oraz najróżniejsze śmieci składowane przez lata wewnątrz szafy organów.

Część korpusów piszczałek drewnianych zaatakowana w średnim stopniu przez robactwo drzewne. Wiele piszczałek metalowych posiada deformacje korpusów, stroików. Brakuje w aparacie brzmienia około kilkanaście procent piszczałek (mniejszych, z górnego rejestru klawiatury) w wielu głosach. Część z nich została uszkodzona i porozrzucana wewnątrz szafy, części piszczałek w ogóle brak – konieczna jest tu rekonstrukcja. Określenie dokładnej specyfikacji/stanu zachowania i braków w aparacie brzmienia będzie możliwe podczas prac organmistrzowskich demontażu głosów. Powierzchnia piszczałek prospektowych jest już w złym stanie, wymaga odnowienia. Powierzchnie piszczałek na wiatrownicy posiadają liczne zabrudzenia (farba, zanieczyszczenia spowodowane przez ptaki/nietoperze).

Ogólny stan zanieczyszczenia aparatu brzmienia – duży, wieloletni. Stan korpusów piszczałek drewnianych – średni, widoczne są miejscowe uszkodzenia powstałe na wskutek działania szkodników drzewnych.

System wiatrowy:

Miech pływakowy umieszczony jest w osobnym pomieszczeniu pod wieżą, za ścianą z tyłu szafy organów, przy nim na podłodze ustawiony elektrowentylator. Opona skórzana miecha całkowicie nieszczelna, posiada uszkodzenia nie tylko na rogach, ale także na bokach. Elementy drewniane miecha posiadają liczne uszkodzenia powierzchni (zarówno mechaniczne, jak i powstałe na wskutek działania szkodników drzewnych). Tłok miecha zablokowany. Elektrowentylator starego typu, uszkodzony. Regulator wymaga rekonstrukcji. Czerpak klinowy częściowo nieszczelny.

Ogólne zanieczyszczenie miecha i systemu wiatrowego – duże. Drewno częściowo zaatakowane przez szkodniki. Materiał skórzany całkowicie wypracowany (opona i uszczelnienia miecha pływakowego).

---

[9] Dokładny stan zachowania wiatrownicy pod względem ubytków i nieszczelności spowodowanych przez robactwo drzewne (zwłaszcza wewnątrz wiatrownicy) będzie możliwe dopiero po jej demontażu i dokładnych oględzinach w warsztacie organmistrzowskim.

Szafa organów:

Strona wewnętrzna zanieczyszczona, wymaga niewielkich napraw pod względem stolarskim (m.in. mocowanie filążków). Drewno szafy (sosna) miejscowo zaatakowane przez szkodniki drzewne – widoczne uszkodzenia i perforacje. Piszczałki prospektowe posiadają uszkodzenia powierzchni, wymagają odnowienia.

Stwierdzenia ogólne:

Całość drewnianej substancji organów miejscowo zaatakowana przez robactwo drzewne (prawdopodobnie uszkodzenia dawniejsze, podczas obecnych oględzin nie stwierdzono aktywnych siedlisk szkodników, dla dokładniejszych oględzin konieczne jest zdemontowanie części, oczyszczenie wnętrza szafy. Ogólny stan zabrudzenia organów – bardzo duży, wieloletni. Materiał (skóra, filc, itp.) zużyty, wypracowany.

Opisany instrument ma już znacznie ponad 100 lat (sam prospekt – z wyjątkiem piszczałek, pochodzących z pocz XX w. – jest dużo starszy, pochodzi z końca XVIII w.). Od wielu lat instrument pozostaje w stanie zaniedbania bez należytej, stałej opieki organmistrzowskiej. Na wskutek uszkodzenia elektrowentylatora został ostatecznie wyłączony z gry liturgicznej co najmniej 20-25 lat temu, wg informacji uzyskanej na miejscu. Wszelki materiał uszczelniający (skóra, kaszmir, filc, muterki skórzane), został w dużym stopniu wypracowany. Zniszczenia te wynikają tak z upływu czasu, tzn. z przyczyn naturalnych, jak i braku opieki. Instrument ten jest wartościowym obiektem, stanowi cenny przykład budownictwa organowego.

Ze względu na swoje utracone walory techniczno-muzyczne instrument wymaga pieczołowitej konserwacji, następnie stałej opieki organmistrzowskiej.

III. Ogólny program prac organmistrzowskich

W celu przywrócenia organom walorów w sferze technicznej i muzycznej należy zdemontować instrument i przewieźć go do warsztatu organmistrzowskiego. Część prac organmistrzowsko-konserwatorskich zostanie przeprowadzona na miejscu w Wieliczkach (głównie scalenie mechanizmu, montaż traktury, intonacja końcowa, strojenie całości aparatu brzmienia. Instrument należy poddać dokładnemu przeglądowi i oczyszczeniu.

Zniszczone elementy drewniane należy zrekonstruować według oryginalnych wzorów, z zachowaniem możliwie jak największej części substancji oryginalnej. Wypracowany materiał w klawiaturze, wiatrownicy

należy zrekonstruować z użyciem materiałów naturalnych (skóra, filc, itp.). Należy całkowicie zrekonstruować oponę skórzaną miecha pływakowego.

Zniszczone i brakujące piszczałki metalowe należy zrekonstruować – można również uzupełnić braki stosując piszczałki zabytkowe pozyskane na rynku wtórnym – ma to tę zaletę, że z reguły piszczałki wykonane przed wojną mają wyższe walory dźwiękowe niż te wykonywane obecnie (z wielu przyczyn).

Całość drewnianej substancji instrumentu należy zaimpregnować przeciwko robactwu drzewnemu, pleśniom, grzybom, itp. specjalistycznym preparatem do ochrony starego drewna (np. „Hylotox") – otyczy to także wewnętrznej strony szafy oraz podłogi chóru pod organami.

Należy oczyścić i w dużej mierze zrekonstruować, poprowadzić od nowa trakturę pneumatyczną gry i registrowania. Zalecane jest zastosowanie przewodów ołowianych, ze względu jednak na bardzo wysokie koszty zakupu i położenia (praca niebezpieczna, fizyczny kontakt z ołowiem oraz wdychanie oparów) rurki ołowianej dopuszcza się zastosowanie materiałów zastępczych (igielit). Zastosowanie nowej rurki ołowianej zwiększa koszty konserwacji o dziesiątki tysięcy złotych.

Należy ustalić odpowiedną nomenklaturę głosów, zgodną ze stosowaną w tamtym okresie w organach tego typu (według budowy piszczałek i ówczesnego nazewnictwa).

Należy przenieść miech pływakowy wraz z elektrowentylatorem z pomieszczenia wieży do wnętrza szafy. Można miech nieco zmniejszyć bądź zrekonstruować go w nieco mniejszych proporcjach, by ułatwić obsługę instrumentu. Jest to działanie konieczne ze względu na występujące (bardzo niekorzystne dla dobrostanu organów) amplitudy temperatur i wilgotności pomiędzy pomieszczeniem wieży, gdzie obecnie znajduje się miech, a nawą kościoła, na chórze którego zlokalizowana jest reszta instrumentu w szafie organowej. Powodem umieszczenia miecha w osobnym pomieszczeniu było hałaśliwe kalikowanie nożne, a później jeszcze bardziej uciążliwe działanie dmuchawy elektrycznej, zagłuszającej organy – było to więc działanie poniekąd konieczne, chociaż zdawano sobie sprawę ze szkodliwości takiego sposobu zainstalowania elektrowentylatora. Dzisiaj stosowane dmuchawy są specjalnie projektowane i udoskonalone pod kątem wyciszenia działania motoru – słychać w nich w zasadzie jedynie szum tłoczonego wiatru.

Po wykonaniu czynności warsztatowych instrument należy przewieźć z powrotem na chór kościoła parafialnego w Wieliczkach. Po montażu należy dokonać końcowej intonacji oraz strojenia całości aparatu brzmienia.

IV. Szczegółowy program prac organmistrzowskich

Aby przywrócić organom na chórze kościoła parafialnego p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Wieliczkach pełną sprawność w warstwie technicznej, jak również oryginalne walory brzmieniowe, należy przeprowadzić szereg działań rekonstrukcyjno-organmistrzowskich.

1. Prace organmistrzowskie stołu gry:
   - demontaż klawiatury i innych elementów stołu gry,
   - gruntowne oczyszczenie całości mechanizmów stołu gry,
   - rekonstrukcja oklein klawiszy całotonowych dwóch manuałów (usunięcie okleiny z celuloidu, zastosowanie nowej okleiny z masy plastycznej),
   - przegląd stanu wszystkich półtonów w manuale, niezbędne naprawy/rekonstrukcje,
   - rekonstrukcja filcowania, garnirowania klawiatur manuałów,
   - rekonstrukcja filcowania, garnirowania klawiatury pedałowej,
   - rekonstrukcja filcowania włączników registrowych,
   - rekonstrukcja nomenklatury registrów (głosy i połączenia, razem 14 szt. szyldów porcelanowych),
   - konserwacja i odnowienie osłony stołu gry, pulpitu nutowego i powierzchni stołu gry,
   - konserwacja ławy organisty z częściową rekonstrukcją,
   - przegląd sprawności i ewentualne rekonstrukcje w trakturze stołu gry (m.in. membrany, muterki skórzane przy klawiszach, itp.),
   - przegląd i niezbedne rekonstrukcje w pneumatycznych aparatach i systemach połączeniowych,
   - ustalenie wartości odpowiedniego zapadania się klawiszy, itp.,
   - montaż i regulacja mechanizmów stołu gry,

2. Prace organmistrzowskie przy trakturze gry i registrowania:
   - całkowity demontaż traktury,
   - oczyszczenie elementów traktury pneumatycznej,
   - całkowita rekonstrukcja traktury z użyciem przewodów z igielitu,
   - rekonstrukcja wypracowanych elementów dodatkowych (wsporniki, mocowania i osłony traktury, itp.)
   - regulacja działania mechanizmów traktury gry i registrowania.

3. Prace organmistrzowskie wiatrownic:
   - demontaż i oczyszczenie elementów wiatrownic – kloców, mechanizmów wewnętrznych, itp.,
   - demontaż konduktów z mieszkami,
   - rekonstrukcja wszystkich mieszków pod wiatrownicami, w relaisach, itp. (łącznie około 1 000 szt., skóra owcza),
   - demontaż i oczyszczenie stożków, wewnętrznego uzbrojenia,
   - niezbędne rekonstrukcje uszkodzonych/wypracowanych oklein skórzanych,
   - ocena stanu elementów metalowych (sztyfty stożków, itp.),
   - przegląd stanu uszczelnień wiatrownicy,
   - dokładna ocena stanu wnętrza wiatrownicy, określenie stopnia niezbędnej rekonstrukcji elementów drewnianych,
   - rekonstrukcja zużytego i wypracowanego materiału (skóra, filc, elementy metalowe, itp.),
   - uszczelnienie wiatrownicy, uzupełnienie ubytków drewna,
   - konserwacja kloców, ławeczek piszczałkowych, mocowań, itp.
   - montaż i regulacja całości mechanizmu wewnętrznego uzbrojenia wiatrownic.

4. Prace organmistrzowskie aparatu brzmienia:
   - demontaż wszystkich głosów,
   - oczyszczenie całości aparatu brzmienia (w tym na mokro),
   - uszczelnienie uszkodzonych korpusów piszczałek drewnianych (w przypadku niewielkich, miejscowych uszkodzeń),
   - rekonstrukcja zniszczonych ścian korpusów piszczałek drewnianych (drewno iglaste),
   - konserwacja ławeczek piszczałkowych i mocowań głosów,
   - dokładna ocena stanu głosów metalowych,
   - niezbedne rekonstrukcje z użyciem piszczałek zabytkowych (wedle możliwości),
   - naprawa uszkodzonych korpusów, stroików piszczałek metalowych,
   - odnowienie powierzchni cynkowych piszczałek wewnętrznych,
   - odnowienie cynkowych piszczałek prospektowych (oczyszczenie, szlifowanie powierzchni, naprawa uszkodzeń, odnowienie powierzchni w kolorze srebrny-chrom),
   - montaż całości aparatu brzmienia,
   - intonacja wszystkich głosów (wstępna intonacja piszczałek zostanie wykonana w warsztacie orgnmistrzowskim),
   - strojenie instrumentu.

5. Prace organmistrzowskie przy systemie wiatrowym:
   - demontaż całości systemu wiatrowego (miech pływakowy z tłokiem, oponą, czerpakiem, dźwignią kalikanta, itp., kanały wiatrowe, regulator, elektrowentylator),
   - oczyszczenie całości systemu wiatrowego,
   - demontaż miecha na elementy pierwsze,
   - przeniesienie miecha pływakowego z wieży do wnętrza szafy – wpasowanie go na nowe miejsce, według potrzeby zmniejszenie jego objętości bądź rekonstrukcja, zostanie to określone już w trakcie prowadzenia prac, po demontażu instrumentu),
   - całkowita rekonstrukcja opony i oklein wewnętrznych miecha z użyciem skóry naturalnej (skóra owcza, cielęca),
   - zabezpieczenie powierzchni drewnianych miecha (farba, papier organowy),
   - konserwacja dźwigni kalikanta oraz czerpaka klinowego (w przypadku, gdyby utrudniało to dostęp do instrumentu – przebudowa systemu kalikowania, bądź jego demontaż),
   - przegląd sprawności i konserwacja regulatora wałkowego,
   - zakup nowego, cichobieżnego elektrowentylatora dla organów,
   - włączenie elektrowentylatora do systemu wiatrowego,
   - uszczelnienie systemu wiatrowego (kanałowania),
   - ustalenie odpowiedniej wartości ciśnienia w systemie.

6. Inne prace przy konserwacji instrumentu:
   - impregnacja całości substancji drzewnej instrumentu specjalistycznym preparatem do ochrony drewna,
   - oczyszczenie i impregnacja wewnętrznej strony szafy,
   - zabezpieczenie zdemontowanych części oraz transport do warsztatu organmistrzowskiego i z powrotem do kościoła,
   - inne koszty logistyczne związane z przeprowadzeniem prac,
   - przeprowadzenie badań organmistrzowskich nad substancją organów po demontażu, sporządzenie odpowiedniej dokumentacji, itp.
   - przywrócenie efektu Zimbelstern – uruchamianej pneumatycznie obracającej się gwiazdy z dzwonkami na prospekcie.

Inwestor osobnym kosztem:[10]

- **dokona sprawdzenia instalacji elektrycznej na chórze kościoła i elektrycznego podłączenia nowego elektrowentylatora** (instalacja siłowa na chórze z odpowiednią tablicą i zabezpieczeniami) – podłączenie przez elektryka z uprawnieniami jest warunkiem uzyskania gwarancji producenta na elektrowentylator,

- **dokona oczyszczenia, w razie potrzeby odnowienia szafy organów z zewnątrz.**

- **zapewni zakwaterowanie i podstawowe wyżywienie dla dwóch organmistrzów na czas prowadzenia prac na miejscu w Wieliczkach**: dotyczy to prac demontażu/montażu, intonacji i strojenia – bądź zwróci koszty dojazdu/zakwaterowania według osobnych ustaleń.

- **zapewni pomoc fizyczną** przy zdejmowaniu elementów instrumentu z chóru po demontażu oraz podczas transportowania części po konserwacji z powrotem na chór kościoła.

V. Podsumowanie

Instrument organowy znajdujący się na chórze kościoła parafialnego p.w. Narodzenia NMP w Wieliczkach jest solidnym przykładem budownictwa organowego. Jego wartość historyczna jest znaczna, pomimo tego, że z oryginalnego mechanicznego instrumentu z XVIII w. zachował się jedynie prospekt. Organy te mają ponad 120 lat i stanowią przykład dość wczesnego zastosowania pełnego systemu pneumatycznego (dla traktury gry i registrowania), który upowszechnił się w zasadzie po I wojnie światowej.

Nasz Warsztat od ponad 40 lat zajmuje się pracami konserwatorskimi, przebudowami i rekonstrukcjami instrumentów organowych. Specjalizujemy się szczególnie w konserwacji organów zabytkowych, o dużej wartości historycznej.

[10] sprawy te zostaną określone na podstawie odrębnych ustaleń pomiędzy Inwestorem a Wykonawcą, w obecnym opracowaniu stanowią niejako zaznaczenie dodatkowych aspektów prac konserwatorskich przy organach, nieujętych w opracowanym kosztorysie.

Przed rozpoczęciem prac konieczne jest zawarcie odpowiedniej Umowy na wykonanie prac.

Na użyte materiały podczas konserwacji będzie udzielona odpowiednia gwarancja z wyłączeniem strojenia, zgodnie z zapisami Umowy.

Po zakończeniu prac instrument zostanie oddany do komisyjnego odbioru przez Osoby wskazane przez Inwestora.

Z przeprowadzonych prac organmistrzowskich będzie wykonana stosowna dokumentacja opisowo-fotograficzna.

Termin wykonania prac – do uzgodnienia z Inwestorem.

Czas trwania prac (ze względu na konieczne rekonstrukcje) 5-6 miesięcy.

Korczew, 22 października 2025 r.

oprac. Paweł Leśniczuk

Dokumentacja fotograficzna – stan zachowania instrumentu na dzień 18.10.2025 r.

Fot. 04. Widok ogólny na instrument

Fot. 05 i 06. Widok na włączniki registrów w stole gry – stan zachowania.

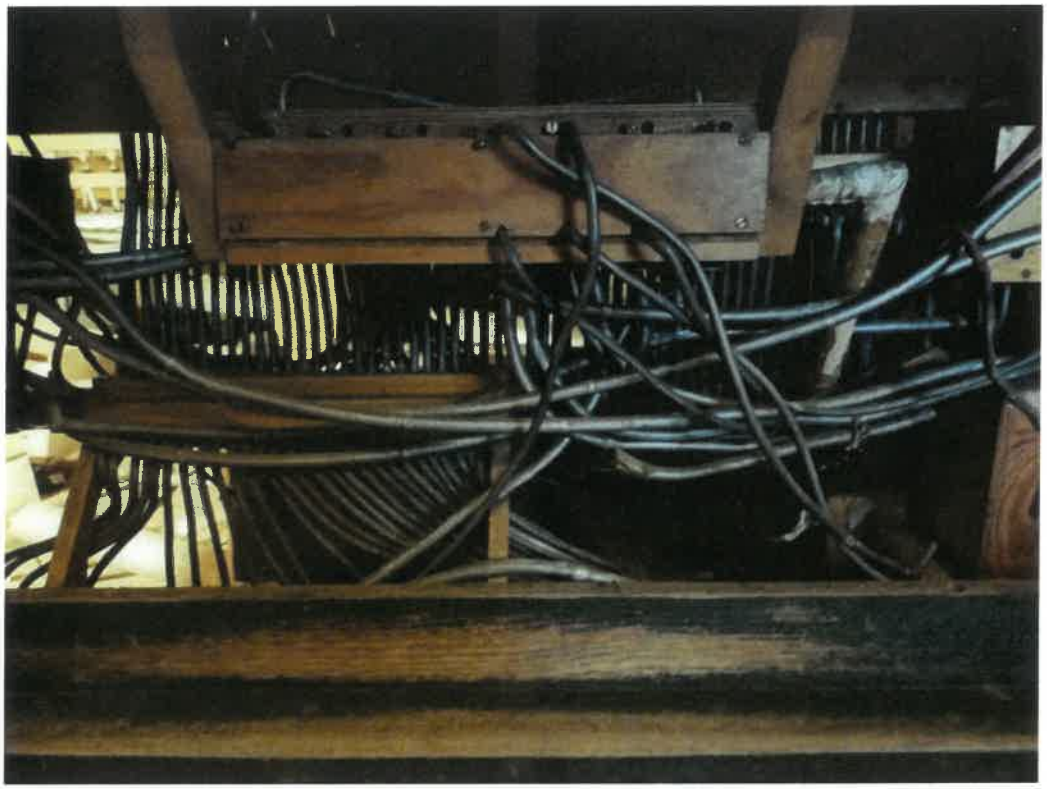

Fot. 07. Widok na wnętrze stołu gry i trakturę pneumatyczną.

Fot. 08 i 09. Widok na pneumatykę w stole gry.

Fot. 10 i 11. Widok na miech i elektrowentylator, znajdujące się w pomieszczeniu pod wieżą.

Fot. 12. Widok ogólny na miech pływakowy.

Fot. 13. Widok na podłogę we wnętrzu organów (od wejścia do szafy).

Fot. 14 i 15. Widok na wnętrze instrumentu.

Fot. 16. Widok na wnętrze instrumentu.

Fot. 17. Wnętrze instrumentu – stan traktury pneumatycznej (fragment).

Fot. 18. Stan zachowania traktury pneumatycznej (fragm.).

Fot. 19 i 20. Stan zachowania traktury pneumatycznej.

Fot. 21. Widok na aparat brzmienia manuału I (fragm.).

Fot. 22 i 23. Widok na aparat brzmienia.

Fot 24. Widok ogólny na emporę chóru i instrument organowy.

Zdjęcia wykonane dn. 18.10.2025 r. W załączeniu wybór fotografii, całość dokumentacji znajduje się w Archiwum Warsztatu Organmistrzowskiego w Korczewie. Autorzy zdjęć: Marian Leśniczuk, Paweł Leśniczuk.

Marian Leśniczuk
WARSZTAT KONSERWACJI ORGANÓW
ul. Siedlecka 76, 08-108 Korczew
tel. 661-237-632, marles.organy@interia.pl
NIP: 821-171-03-17

1985

Marian Leśniczuk – tel. 661 237 632
Paweł Leśniczuk – tel. 665 377 592

Kosztorys
prac konserwatorsko-rekonstrukcyjnych
przy zabytkowych organach
w kościele parafialnym p.w. Narodzenia NMP
w
Wieliczkach

ul. Lipowa 26, 19-404 Wieliczki

Korczew 2025

I. Kosztorys prac organmistrzowskich przy zabytkowych organach w Wieliczkach

Poszczególne prace wykonywane będą na podstawie autorskiego, szczegółowego programu działań organmistrzowskich: *„Ekspertyza stanu zachowania oraz Program prac konserwatorsko-rekonstrukcyjnych przy zabytkowych organach w kościele (...) w Wieliczkach, Korczew 2025"*, s. 11-13. z dn. 22.10.2025 r.

L.p.	Rodzaj prac	Cena netto (zł)	Cena brutto (zł)
1.	Prace organmistrzowsko-rekonstrukcyjne stołu gry		
2.	Prace rekonstrukcyjne traktury gry i registrowania		
3.	Prace organmistrzowsko-konserwatorskie wiatrownic		
4.	Prace organmistrzowsko-rekonstrukcyjne aparatu brzmienia		
5.	Prace organmistrzowsko-rekonstrukcyjne przy systemie wiatrowym		
6.	Inne prace organmistrzowskie przy instrumencie		
	Łącznie		

Całkowity koszt prac organmistrzowskich przy instrumencie wynosi: **zł** brutto

Koszt brutto zawiera 23% podatku VAT.

Marian Leśniczuk
WARSZTAT KONSERWACJI ORGANÓW
ul. Siedlecka 76, 08-108 Korczew
☎ (25) 631-39-16 , 661-237-632
NIP: 821-171-03-17

Korczew, 22 października 2025 r.

oprac. Marian Leśniczuk

Marian Leśniczuk
ORGANMISTRZ